

Paper
Mills
from
the Era of
Hand-made
Paper

Młyny
papiernicze
z epoki
ręcznego
wyrobu
papieru



CAPELLADES

NIEDERZWÖNITZ

HOMBURG

VELKÉ LOSINY

PESCIA

DUSZNIKI-ZDRÓJ

PAPER *legacy*

The 13th century opened the period of paper mills, which has lasted in Europe for seven centuries. Many thousands of paper mills, equipped in water-powered machinery, were constructed on the whole continent. Only the transformation of raw materials into paper pulp was mechanised. The sheets of paper were shaped by hand, with the use of moulds and deckles immersed in the vats.

The end of the 18th century witnessed the invention of the paper machine, which was able to form a roll of paper mechanically. The machine manufacture of paper had become widespread in the 19th century, which resulted in the decline of traditional papermaking, based on the manual shaping of the sheets.

About 20 paper mills, cherishing the tradition of hand papermaking, have been preserved in Europe until the present day. We have selected six of them which are the most valuable from the architectural point of view and significantly contributed to the cultural development in the past. They form a nomination group, which Poland, Czech Republic, Germany, Italy and Spain propose to inscribe on the UNESCO World Heritage List.

In May 2024 paper mills from Capellades, Duszniki-Zdrój, Homburg, Niederzwönitz, Pescia and Velké Losiny were placed on the UNESCO Tentative Lists of their respective countries. Work to prepare the joint application for the inscription on the UNESCO List is currently in progress.

PAPIEROWE *dziedzictwo*

W XIII w. w Europie rozpoczęła się trwająca siedem stuleci epoka młynów papierniczych. Na całym kontynencie powstało wiele tysięcy papierni, w których jako źródło energii poruszającej urządzenia wykorzystywano wodę. Zmechanizować zdołano jedynie proces przetwarzania surowców na masę papierniczą. Arkusze papieru formowano ręcznie na sitach zanurzanych w kadziach czerpalnych.

U schyłku XVIII w. została wynaleziona maszyna papiernicza, która była w stanie w sposób mechaniczny formować wstęgę papieru. Upowszechnienie w XIX stuleciu maszynowej produkcji papieru przyczyniło się do upadku dawnego europejskiego papiernictwa, opartego na ręcznym formowaniu arkuszy.

Do dziś w Europie zachowało się ok. 20 młynów papierniczych, w których, tak jak przed wiekami, arkusze papieru nadal tworzone są ręcznie. Spośród nich wybraliśmy sześć najcenniejszych pod względem architektonicznym, które w przeszłości odegrały szczególną rolę dla rozwoju kultury. Są one wspólną propozycją Polski oraz Czech, Hiszpanii, Niemiec i Włoch do wpisu na listę materialnego dziedzictwa UNESCO.

W maju 2024 r. młyny papiernicze z Capellades, Dusznik-Zdroju, Homburga, Niederzwönitz, Pescii i Velkich Losin zostały umieszczone na listach informacyjnych UNESCO swoich krajów. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem wspólnego wniosku o wpis na właściwą listę UNESCO.

PROJECT UNESCO

The concept of declaring the historic paper mills as world heritage sites in the form of a serial nomination came about as a result of deliberations between the Director of the Museum of Papermaking, the representatives of the National Heritage Institute and the experts affiliated with ICOMOS.

2013

The Museum of Papermaking, together with the National Heritage Institute, had begun to work on the documentation for the World Heritage List Nomination concerning the paper mill in Duszniki-Zdrój/ Poland. As the idea has been supported by the local government of Lower Silesia, the authorities of the Kłodzko district and the municipality of Duszniki-Zdrój, the application was submitted the following year.

2014

Poland's World Heritage Committee (a subsidiary body of the Minister of Culture and National Heritage) has positively assessed the paper mill's chances of being inscribed on the UNESCO World Heritage List. At the same time, it recommended that a comparative analysis of the European paper mills shall be developed and that a cross-border serial nomination should be developed in cooperation with the paper mill located in Velké Losiny/Czech Republic.

PROJEKT UNESCO

Koncepcja zgłoszenia na listę światowego dziedzictwa UNESCO historycznych młynów papierniczych w formie nominacji seryjnej została wypracowana na drodze konsultacji prowadzonych przez dyrektora Muzeum Papiernictwa z przedstawicielami Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz ekspertami związanymi ICOMOS.

2013

Muzeum Papiernictwa wspólnie z Narodowym Instytutem Dziedzictwa rozpoczęło prace nad dokumentacją dotyczącą zgłoszenia młyna w Dusznikach-Zdroju jako polskiej kandydatury na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Inicjatywa Muzeum Papiernictwa zyskała pozytywną opinię władz samorządowych województwa dolnośląskiego oraz władz powiatu kłodzkiego i gminy Duszniki-Zdrój. Wniosek został złożony w kolejnym roku.

2014

Komitet ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce (organ pomocniczy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego) pozytywnie ocenił szanse młyna papierniczego na wpis na listę UNESCO, zalecając jednocześnie opracowanie analizy porównawczej europejskich papierni oraz przygotowanie wniosku transgranicznego, we współpracy z młynem papierniczym w Velkich Losinach w Czechach.

15 April 2015 | photo

A Letter of intent between the Museum of Papermaking and Ruční papírna Velké Losiny a.s. was signed in the paper mill in Duszniki-Zdrój. In concerned the both institutions' joint efforts with regard to the inscription on the UNESCO World Heritage List.

6–7 October 2016

The Museum of Papermaking hosted an international conference „On the Route of Common Heritage” organised in cooperation with EUWT NOVUM and subsidized by the Polish Ministry of Foreign Affairs. The event gathered numerous representatives of local authorities, scholars and journalists. Both the Polish National Heritage Institute and the Czech Národní památkový ústav were also represented at the conference. It resulted in the official confirmation that both the Parties would strive for the inscription of the historic paper mills from Poland and Czech Republic on the UNESCO World Heritage List.

30 November 2016

Poland's World Heritage Committee has passed a resolution recommending that the paper mill in Duszniki-Zdrój should be placed on the Polish Tentative List and that the future inscription should include two sites, i. e. both the Polish and the Czech paper mill.

2016–2017

Expert group under the direction of prof. Boguslaw Szmygin has developed a management plan for the paper mill in Duszniki-Zdrój.

The development of the plan initiated a series of studies concerning the paper mill in Duszniki-Zdrój:

[2016–2017] prof. Rafał Eysymontt has conducted an architectural and stylistic analysis of the historic paper manufacture,

[2017] prof. Andrzej Koziół developed a study on wall decorations in the paper mill,

[2017–2019] Rainer Sachs carried out archival research,

[2017–2019] the Museum of Papermaking's team has been continuing research on the history of both the paper mill and the museum.



15 kwietnia 2015 | foto

Przedstawiciele Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju oraz Ruční papírna Velké Losiny a.s. podpisali w dusznickim młynie papierniczym List intencyjny, w sprawie wspólnych starań o wpis na listę UNESCO.

6–7 października 2016

W Dusznikach-Zdroju odbyła się międzynarodowa konferencja „Na szlaku wspólnego dziedzictwa”, zorganizowana przez Muzeum Papiernictwa i EUWT NOVUM, sfinansowana z dotacji polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Wydarzenie to zgromadziło przedstawicieli władz samorządowych, naukowców i dziennikarzy. Reprezentowane były również polski Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz czeski Národní památkový ústav. Podczas konferencji strony oficjalnie potwierdziły wolę podjęcia wspólnych starań o wpisanie na listę UNESCO historycznych papierni z Polski i Czech.

30 listopada 2016

Komitet ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce przyjął uchwałę rekomendującą umieszczenie na polskiej liście informacyjnej UNESCO młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju oraz dalsze prace nad nominacją obejmującą dwa dobra kultury: młyny papiernicze z Polski i Czech.



30 November – 1 December 2017 | photo

The second conference on the paper mills was held in the Museum of Papermaking in Duszniki-Zdrój. It was organised by the Museum in cooperation with the International Council on Monuments and Sites ICOMOS. The event gathered numerous representatives of local authorities, professionals working on the conservation of cultural heritage, the representatives of the World Heritage Sites, as well as of the Sites enjoying the status of Historic Monuments in Poland. During the Conference, the representatives of the paper mills in Duszniki Zdrój, Velké Losiny and Homburg signed another Letter of Intent. The Signatories chose the Museum of Papermaking in Duszniki-Zdrój as the coordinator of the international UNESCO Project.

16–17 May 2018

The third international conference, organised under the program w Velkich Losinach „Interreg V-A Republika Czeska-Polska 2014-2020”, was held in Velké Losiny.

2019

In October, the first stage of comparative analysis has been finalized. Groups of researchers led by Prof. Boguslaw Szmygin and Prof. Rafal Eysymontt had visited selected paper mills in Belgium, France, the Netherlands, Germany, Switzerland and Italy. Extensive documentation was produced as a result of these study visits.

2016–2017

Zespół pod kierunkiem prof. Bogusława Szmygina opracował plan zarządzania młynem papierniczym w Dusznikach-Zdroju.

Opracowanie planu zapoczątkowało badania nad historią i architekturą młyna papierniczego:

[2016–2017] prof. Rafał Eysymontt dokonał stylistycznej i architektonicznej analizy papierni,

[2017] prof. Andrzej Kozieł przeprowadził badania dekoracji ściennych w młynie papierniczym,

[2017–2019] Rainer Sachs przeprowadził badania archiwalne,

[2017–2019] zespół pracowników Muzeum Papiernictwa kontynuował badania dotyczące dziejów młyna papierniczego i muzeum.

30 listopada – 1 grudnia 2017 | foto

W Dusznikach-Zdroju odbyła się druga konferencja dotycząca młynów papierniczych, zorganizowana przez Muzeum Papiernictwa i Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków ICOMOS. Uczestniczyli w niej przedstawiciele władz samorządowych, dóbr kultury wpisanych na listę UNESCO i pomników historii oraz konserwatorzy zabytków i dziennikarze. W trakcie konferencji podpisano list intencyjny pomiędzy młynami w Dusznikach-Zdroju, Velkich Losinach i Homburgu. Sygnatariusze porozumienia wybrali na koordynatora projektu Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju.

16–17 maja 2018

W Velkich Losinach odbyła się trzecia międzynarodowa konferencja dotycząca młynów papierniczych, zorganizowana w ramach programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska 2014-2020.

2019

W październiku sfinalizowano pierwszy etap analizy porównawczej europejskich młynów papierniczych. Zespół badaczy pod kierownictwem prof. Bogusława Szmygina oraz prof. Rafała Eysymontta dokonał wizytacji wybranych młynów papierniczych na terenie Belgii, Francji, Holandii, Niemiec, Szwajcarii i Włoch. Jej wynikiem była obszerna dokumentacja.

16 October 2019

Deputy Minister of Culture prof. Magdalena Gawin had submitted to the UNESCO World Committee the application concerning the inscription of the paper mill on Poland's Tentative List. It was inscribed on it on the 24th of October.

29 October 2019 | **photo**

Fourth international Conference on the historic paper mills was held in Homburg (Germany). Thanks to the Paper Museum gaining another strategic partner – the paper mill in Ambert (France) – a Letter of Intent between the mills in Duszniki-Zdrój, Velkie Losiny, Homburg and Ambert have been signed. The partners of the agreement authorized the Museum of Papermaking to apply to the Polish Ministry of Culture and National Heritage for the submission of all the mentioned paper mills to be inscribed on the UNESCO Tentative List.

2020

Extension of the nomination group by a paper mill in Pescia (Italy). As far as the museum in Ambert is concerned, it eventually withdrew from the UNESCO Project after its management has changed.

2020–2023

The works on the Comparative Analysis of the Paper Mills were continued. The Polish experts have visited the paper mills in Austria, France, Spain, Portugal, Sweden and Great Britain. Meanwhile, the Czech experts have prepared an extensive study covering the history and architecture of the paper mill in Velké Losiny, while the German experts developed the documentation on some historic paper mills located in Germany.

2022

The museum in Niederzwönitz (Germany), was invited to join the Project.

2023

International Conference in Niederzwönitz which gathered the representatives of the paper mills in Duszniki-Zdrój, Velké Losiny, Homburg and Capellades, as well as the ministerial authorities from Poland, Czech Republic, Germany and Spain.



16 października 2019

Wiceminister kultury prof. Magdalena Gawin zgłosiła do Światowego Komitetu UNESCO młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju jako kandydata Rzeczypospolitej Polskiej do wpisu na listę informacyjną UNESCO. Dnia 24 października zabytek ten znalazł się na liście informacyjnej.

29 października 2019 | **foto**

W niemieckim Homburgu odbyła się czwarta międzynarodowa konferencja dotycząca młynów papierniczych. Dzięki pozyskaniu przez Muzeum Papiernictwa kolejnego strategicznego partnera – papierni w Ambert w (Francja) – doszło wówczas do podpisania listu intencyjnego pomiędzy młynami papierniczymi w Dusznikach-Zdroju, Velkich Losinach, Homburgu oraz Ambert. Partnerzy porozumienia upoważnili Muzeum Papiernictwa, aby zwróciło się ono do polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z wnioskiem o zgłoszenie wszystkich współpracujących ze sobą papierni na listę informacyjną UNESCO.

2020

Do projektu dołączyła zabytkowa papiernia w Pescii, we Włoszech. Jednocześnie, po zmianie kierownictwa, wycofało się z niego muzeum w Ambert.



FOT. DANUTA MATLOCH, MKiDN

May 2024

The UNESCO World Heritage Centre integrated the nomination of the European Paper Mills from the Era of Hand-made Paper – which had been developed by the Museum of Papermaking in cooperation with all the Partners – on the Tentative List of Poland, Czech Republic, Germany, Spain and Italy.

31 August 2024 | photo

Secretary of State at the Ministry of Culture and National Heritage Ms Bożena Żelazowska and Minister of Culture of the Czech Republic Mr Martin Baxa have signed a Memorandum on the joint nomination of the paper mills to the inscription on the UNESCO World Heritage List.

4-5 March 2025

Conference held in Duszniki Zdrój, with the participation of the Partners from: Duszniki Zdrój, Velké Losiny, Homburg, Niederzwönitz, Capellades and Pescia, as well as the representatives of the Ministries dealing with UNESCO issues. The event also gathered a group of experts from Poland, Czech Republic, Germany, Spain and Italy.

2020–2023

Kontynuowano prace nad analizą porównawczą europejskich młynów papierniczych. Polscy eksperci wizytowali papiernie w Austrii, Francji, Hiszpanii, Portugalii, Szwecji i Wielkiej Brytanii. W tym samym czasie, czescy eksperci przygotowali opracowanie dotyczące papierni w Velkich Losinach, a niemieccy eksperci sporządzili dokumentację dotyczącą kilku papierni z obszaru Niemiec.

2022

Do projektu zaproszono muzeum mieszczące się w zabytkowym młynie papierniczym w niemieckim Niederzwönitz.

2023

Międzynarodowa konferencja w Niederzwönitz z udziałem przedstawicieli młynów papierniczych w Dusznikach-Zdroju, Velkich Losin, Homburgu i Capellades oraz przedstawicieli ministerstw z Polski, Czech, Niemiec i Hiszpanii.

maj 2024

Światowe Centrum Dziedzictwa umieściło na listach informacyjnych Polski, Czech, Niemiec, Hiszpanii i Włoch międzynarodowe zgłoszenie dotyczące najcenniejszych młynów papierniczych Europy, które zostało wcześniej opracowane przez Muzeum Papiernictwa, we współpracy ze wszystkimi partnerami.

31 sierpnia 2024 | foto

Sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bożena Żelazowska i minister kultury Republiki Czeskiej Martin Baxa podpisali memorandum w sprawie wspólnego zgłoszenia na listę UNESCO młynów papierniczych z Polski i Czech.

4-5 marca 2025

Konferencja w Dusznikach-Zdroju, z udziałem partnerów projektu z Dusznik-Zdroju, Velkich Losin, Homburga, Niederzwönitz, Capellades i Pescii oraz przedstawicieli ministerstw zajmujących się problematyką UNESCO i ekspertów z Polski, Czech, Niemiec, Hiszpanii oraz Włoch.



Capellades



The Molí de la Vila paper mill is located in Capellades in the Anoia region, which had already established itself as a significant center for papermaking in Catalonia by the mid-18th century. Papermaking in Anoia had reached its peak by the end of the 18th century, with 46–47 mills in operation and a strong reputation reflected in the distribution of paper throughout Spain, its American colonies, and the Philippines. This expansion contributed to the preservation of 18th-century papermaking architecture, with many buildings surviving to this day.

The Molí de la Vila is located next to the basin of the Molí de la Vila – the core of one of the most important hydraulic systems in Spain. Originally, it was capable of producing 12 million liters daily, which were channeled to supply the Costa Mills, a complex of 16 mills located between the center of Capellades and the Anoia River.

The mill has deep roots, with references to its origins as a flour mill. The transition to a paper mill occurred in the mid-19th century. A 1859 agreement testifies the demolition of the existing flour mill. In 1862 the new paper mill had eventually been acquired by Jaume Ferrer i Roca, who constructed the building preserved until today. It was one of the largest paper mills in the region and can be considered one of the last complete constructions that still maintained a clear paper-making typology from 1860's.

The Molí de la Vila operated as a paper mill from 1868 to 1920. Its papermaking activity was interrupted in 1920 due to industrial and labor crises. In 1928 the Capellades City Council acquired the building and used it for municipal services.

On July 1, 1961 the Molí de la Vila was inaugurated as the Museu Molí Paperer. The museum preserves traditional papermaking activities, with a significant collection of documents and tools reflecting the evolution of papermaking in the region.

Młyn papierniczy Molí de la Vila jest położony w Capellades, w regionie Anoia, który począwszy od połowy XVIII w. stanowił silne centrum papiernictwa w Katalonii. Pod koniec XVIII stulecia w okolicy działało 46–47 papierni, a wytwarzany lokalnie papier był rozprowadzany nie tylko na obszarze całej Hiszpanii, lecz także w jej amerykańskich koloniach i na Filipinach. Okres rozkwitu przyczynił się do zachowania osiemnastowiecznej architektury związanej z papiernictwem, której wiele przykładów przetrwało do dnia dzisiejszego.

Papiernia Molí de la Vila leży nad basenem, stanowiącym kluczowy element jednego z najważniejszych systemów hydraulicznych w Hiszpanii. Pierwotnie był on w stanie wyprodukować 12 milionów litrów wody dziennie, aby zasilić tak zwane Costa Mills, czyli zespół szesnastu papierni położonych pomiędzy centrum Capellades, a rzeką Anoia.

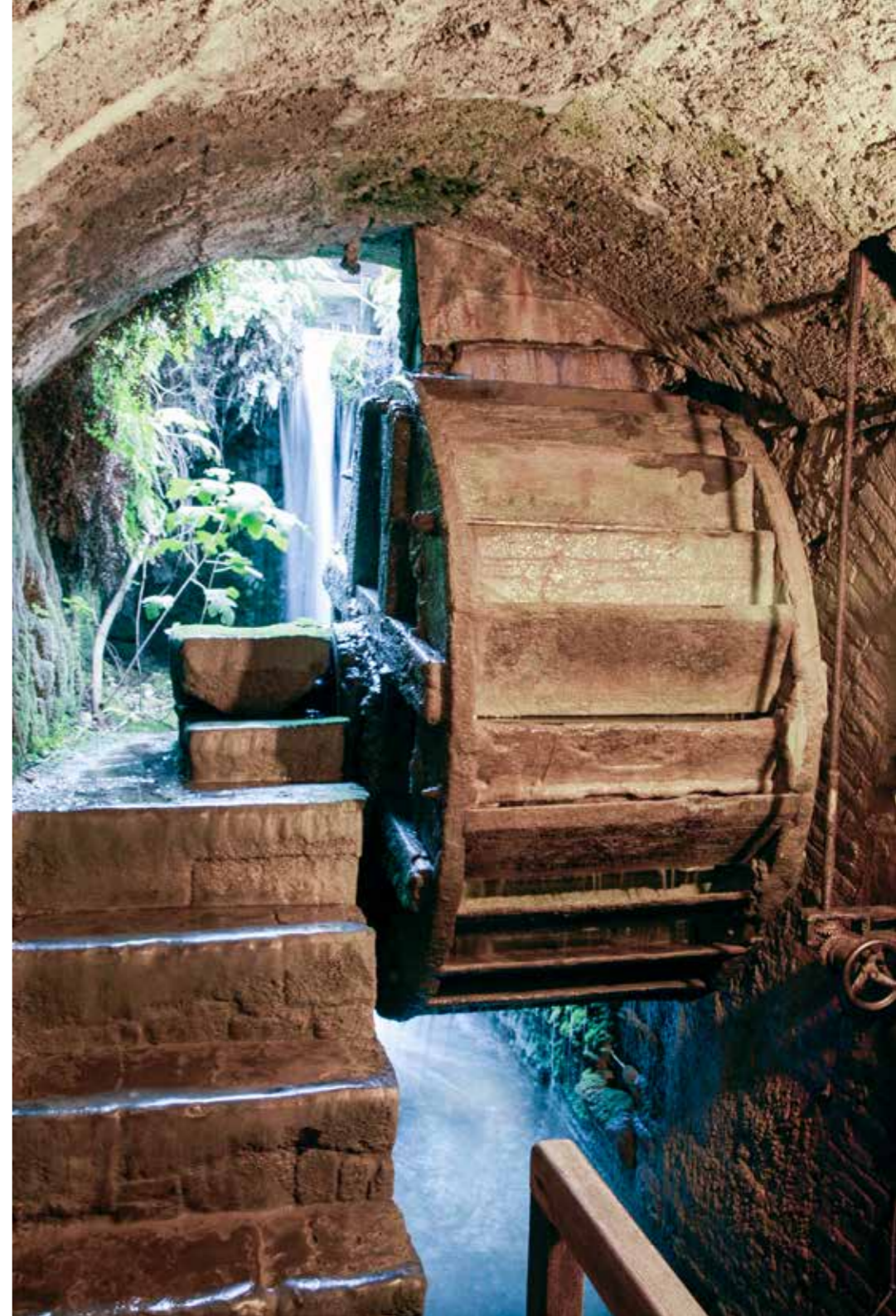
Molí de la Vila to papiernia o ugruntowanej tradycji, która powstała w miejscu wcześniejszego młyna zbożowego, wyburzonego w 1859 r. Zachowany do dziś budynek powstał w 1862 r., z inicjatywy nowego właściciela Jaume Ferrer i Roca. Była to jedna z największych papierni w regionie, z układem funkcjonalnym charakterystycznym dla papiernictwa lat sześćdziesiątych XIX w.

Molí de la Vila działał jako papiernia w latach 1868–1920. Wytwarzanie papieru ustało tu na skutek kryzysu przemysłowego. W 1928 r. budynek zakupiło miasto Capellades, które użytkowało go na własne potrzeby.

1 lipca 1961 r. Molí de la Vila został udostępniony zwiedzającym jako Museu Molí Paperer. Muzeum kultywuje lokalne tradycje papiernicze, a także posiada bogatą kolekcję dokumentów i narzędzi, będących świadectwem przemian, jakie przechodziło papiernictwo w regionie.

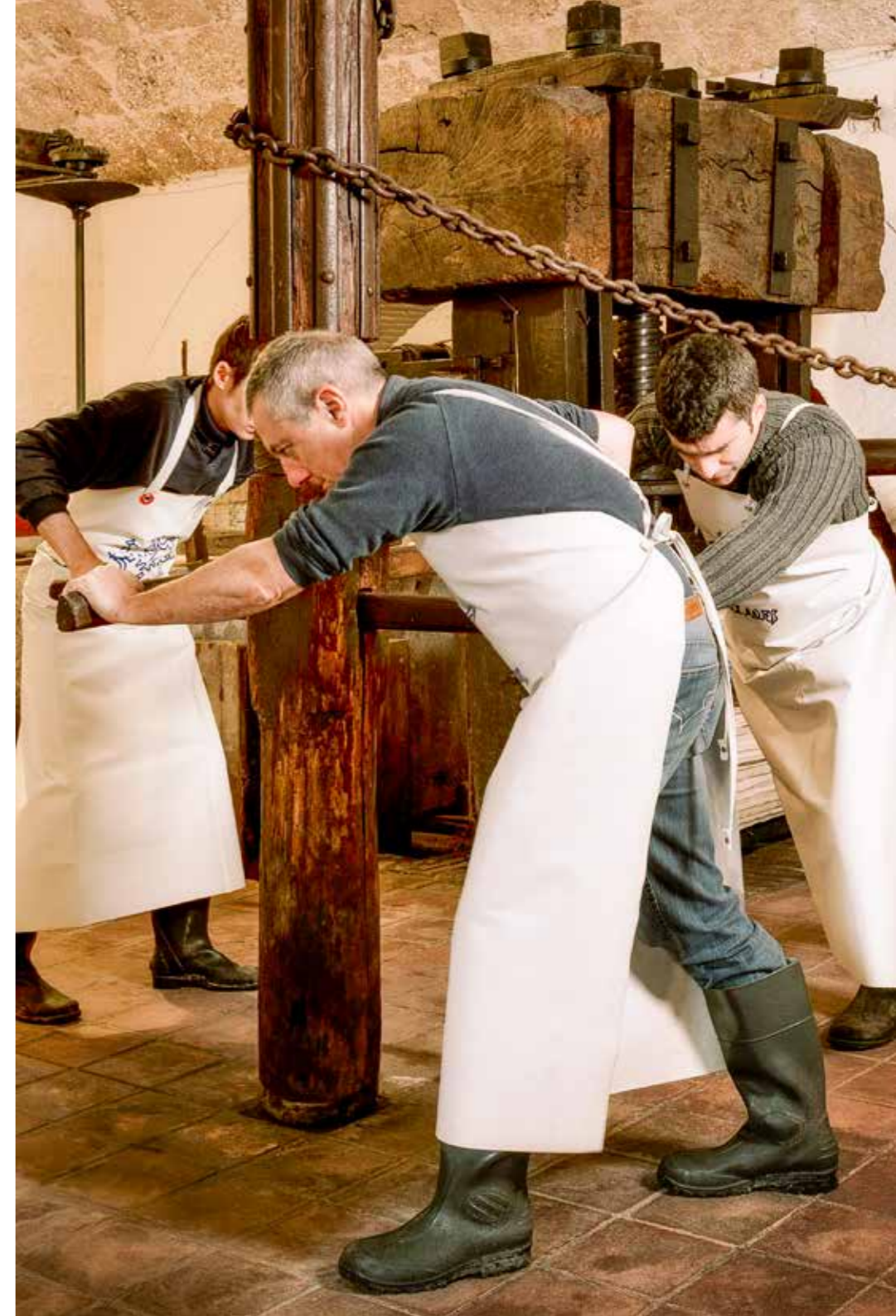


**Museu Molí Paperer
de Capellades**
MNACTEC





Museu Molí Paperer
de Capellades
MNACTEC





Duszniki-Zdrój



The exact time of the Duszniki-Zdrój paper mill's establishment is not known. However, it was mentioned for the first time in 1562. The building has been reconstructed and expanded several times. Given that the paper millers had the exclusive right to collect rags in the surrounding towns, no other paper mills were erected nearby for centuries. The mill's architecture reflects the construction traditions of Lower Silesia, characterised among others by the use of timber-framing.

The paper mill consists of three interconnected buildings: the water mill, which houses the paper forming section, the wooden drying house and the representative entrance pavilion.

The paper mill and drying house buildings are crowned by steep gable roofs covered by wood shingles, with elongated ventilation slats, permitting to control paper drying process, placed on the roof slopes at several floor levels. At the turn of the 19th century, the mill building and the entrance pavilion acquired a decorative facade, which sets the Duszniki-Zdrój ensemble apart from similar structures surviving in Europe. The third floor of the mill building houses prestige rooms, with their walls and ceiling adorned by the polychromes, discovered in 1969 and restored in 1986-87. The most interesting of them date back to the 3rd quarter of the 18th century and were commissioned by the royal papermaker Johann Joseph Ossendorf.

During the 18th century, machinery was gradually added to the equipment of the paper mill – among others a hollander beater in 1737. Several drying racks from the era of hand papermaking have been preserved on the attics of the paper mill.

In 1956, the paper mill was granted the status of historic heritage. In 1968 a museum was being created here, which was followed by the restoration of manual papermaking. In 2011, the President of Poland granted the mill the official status of a monument of history

Dokładna data powstania młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju nie jest znana. Jednakże pierwsza informacja o papierni została zapisana w 1562 r. Budynek był wielokrotnie przebudowywany i rozbudowywany. Ponieważ duszniccy papiernicy posiadali wyłączne prawo do zbiórki szmat w okolicznych miejscowościach, na przestrzeni wieków w okolicy nie powstała żadna inna papiernia. Architektura dusznickiego młyna papierniczego odzwierciedla tradycje budowlane obszaru Dolnego Śląska, charakteryzujące się między innymi zastosowaniem konstrukcji fachwerkowej.

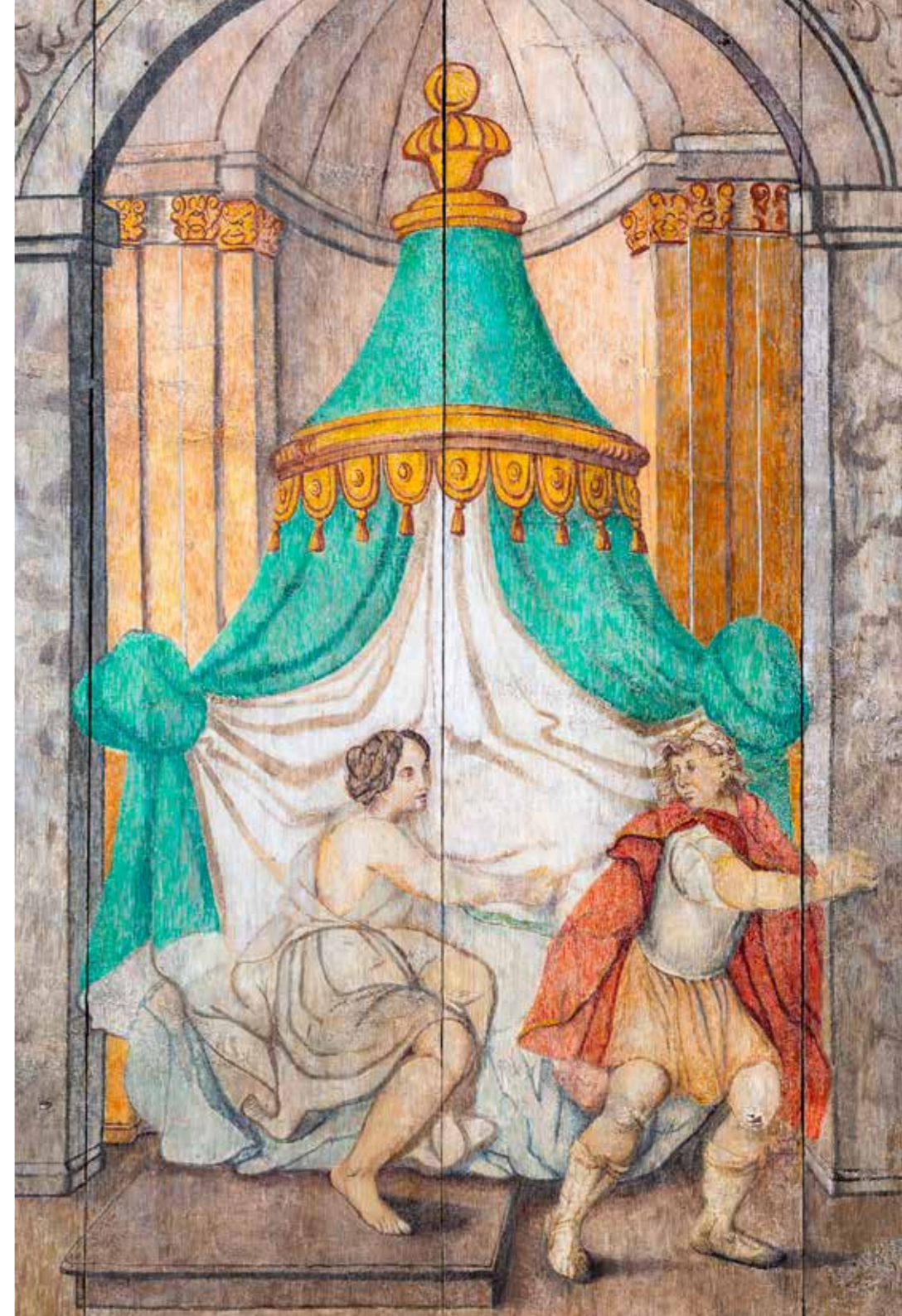
Papiernia składa się z trzech połączonych ze sobą budynków: młyna papierniczego z czerpalnią papieru, drewnianej suszarni oraz reprezentacyjnego pawilonu wejściowego. Młyn papierniczy oraz suszarnia posiadają strome dachy dwuspadowe kryte gontem. Połacie dachowe wyposażone są w otwory wietrznikowe, pozwalające kontrolować proces suszenia papieru, rozmieszczone na poszczególnych kondygnacjach w układzie horyzontalnym. Na przełomie XVIII i XIX w., młyn papierniczy oraz pawilon wejściowy zyskały dekoracyjne elewacje, których obecność wyróżnia dusznicką papiernię na tle innych podobnych budowli zachowanych w Europie. Na trzeciej kondygnacji młyna papierniczego znajdowały się reprezentacyjne pomieszczenia, ozdobione polichromiami odkrytymi w 1969 r. i poddanymi konserwacji w latach 1986–87. Najciekawsze spośród nich pochodzą z trzeciej ćwierci XVIII w. i powstały na zamówienie królewskiego papiernika Johanna Josepha Ossendorfa.

W XVIII w. wyposażenie papierni wzbogaciło się o nowe maszyny – między innymi o holender w 1737 r. Na poddaszach młyna papierniczego zachowały się oryginalne wieszaki do suszenia papieru, pochodzące z epoki ręcznego czerpania papieru.

W 1956 r. papiernia została wpisana do rejestru zabytków, a w 1968 r. utworzono tu muzeum. Wkrótce potem, w dusznickiej papierni udało się odtworzyć tradycyjną technikę czerpania papieru. W 2011 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał młynowi papierniczemu status pomnika historii.



Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju





Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju





Homburg



The only preserved paper mill in Bavaria is located in the wine-growing town Homburg am Main, about 30 km away from Würzburg. In the years 1994–1997 this historic building was renovated and transformed into a museum. It is unique due to the preservation of production function. Paper is still made by hand here with the use of the original machines and pieces of equipment.

Since 1807 the papermakers of Homburg from the Follmer family, used the mill's water system to produce paper and cardboard. They were making use of the paper mill's perfect location: clean operating water and sufficient energy to drive the waterwheel system was supplied by the Bischbach stream, which rises on a hill not far from the building. Its clean spring water, which does not freeze in winter, was a crucial factor which made Leonard Leinzinger move his paper mill from nearby Windheim to Homburg. In November 1806 he received permission from the Homburg District Court to establish the paper mill in town. The paper mill was prosperous and the consumption of paper has risen in all kinds of writing establishments, even in the provinces, and there was no lack of common rag material.

After 186 years, the Homburg paper mill ceased operations in 1975. The Museum was opened in 1997. The papermaking tradition which has existed in Homburg for almost two centuries, is currently being continued by Johannes Follmer who represents the fifth generation of the Homburg papermakers. He runs a modern papermaking workshop inside the building next to the museum.

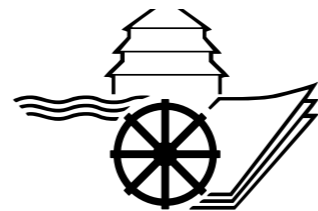
Bringing handmade paper closer to a broad audience in an organic environment is a goal that the papermaker of Homburg is pursuing. Paper as an independent medium should regain importance. The Homburg papermaking tradition will hopefully be continued in our computer age of the so called „third industrial revolution” and defy the new time-spirit through craftsmanship.

Jedyny młyn papierniczy zachowany na obszarze Bawarii znajduje się w słynącym z winnic mieście Homburg am Main, oddalonym o około 30 km od Würzburga. W latach 1994–1997 historyczny budynek został poddany konserwacji i przekształcony w muzeum. Jest on unikatowy, ponieważ zachował swoją funkcję produkcyjną – przy użyciu oryginalnych maszyn i elementów wyposażenia wciąż wytwarza się tu papier ręcznie czerpany.

Począwszy od 1807 r. papiernicy z rodziny Follmer używali w Homburgu systemu wodnego młyna do wytwarzania papieru ręcznie czerpanego oraz tektury. Wykorzystywali naturalne walory wynikające z położenia papierni: czystą wodę i dostateczną ilość energii wodnej, potrzebną do poruszania koła młyńskiego, a dostarczaną przez strumień Bischbach, tryskający na wzgórzu nieopodal papierni. Jego krystaliczna woda, która nie zamarza zimą, stanowiła kluczowy czynnik, dla którego w 1806 r. Leonard Leinzinger przeniósł swój młyn papierniczy z okolic Windheim do Homburga. Papiernia prosperowała dobrze, a zużycie papieru w okolicy wzrosło, ponieważ nie brakowało surowców do jego wytwarzania.

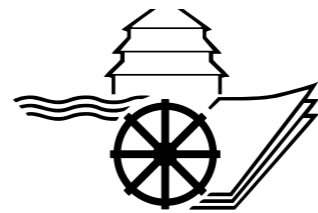
Młyn papierniczy w Homburgu został zamknięty w 1975 r., po 186 latach działalności. W 1997 r. otwarto muzeum. Istniejącą w Homburgu od niemal dwóch wieków tradycję papierniczą kontynuuje Johannes Follmer, reprezentujący piąte pokolenie papierników z Homburga. Prowadzi on nowoczesny warsztat papierniczy w budynku znajdującym się obok muzeum.

Głównym celem papiernika z Homburga jest zapoznanie szerokiej publiczności z papierem ręcznie czerpanym w jego organicznym środowisku. Papier powinien według niego odzyskać znaczenie jako niezależne medium. Johannes Follmer ma nadzieję, że miejscowa tradycja ręcznego czerpania papieru przetrwa również współczesną dobę komputerów, naznaczoną przez „trzecią rewolucję przemysłową”, przeciwstawiając rzemiosło duchowi współczesnych czasów.



PAPIERMÜHLE HOMBURG





PAPIERMÜHLE HOMBURG





Niederzwönitz



First mentioned in the court book of the town of Zwönitz dating back to 1568, the Niederzwönitz paper mill represents a vast number of similar workshops in the western Erzgebirge (Ore mountains) that completely vanished. Many of them were closely linked to mining activities during the so called second mining rush.

The historical watermarks of Niederzwönitz and Zwönitz – the Lion of Schönberg as well as the hammer and chisel – reflect the importance of mining for the local paper mills of the 16th century. The Schönbergs were the landlords of Niederzwönitz and owned the manufacture from 1660 to 1751. Watermarks dating back to the times of Gottfried Decker – the last tenant under the reign of the Schönbergs - can be found in music papers preserved in the archives of the Berlin singer-academy.

Between 1840 and 1868 as a result of multiple modifications, the paper mill was transformed into a cardboard factory. In the second half of the 19th century, the Winterman family inherited the manufacture. The preindustrial way of cardboard making was continued until 1973. In 1953 the paper mill was granted the status of a technical heritage. As soon as the manufacture's last owner Eugen Wintermann retired, it was sold to the town of Zwönitz, to be later transformed into a museum – Technisches Museum Papiermühle Niederzwönitz.

Since 1984 the museum delivers a broad display of 400 years of traditional hand papermaking and preindustrial cardboard manufacturing. It shows the completely functioning and partly water-driven cardboard production line and the remains of traditional, preindustrial paper making in the Saxon Ore mountains that date back to 16th century. The functional layout of the building also includes the residential part, which paints a picture of the living conditions of the manufacturer's family in the 1930's.

The floor plan and room layout of the older northern section of the building complex largely correspond to an ideal layout of German paper mills of the 17th century. The southern part, on the other hand, reflects key elements of early industrial paper and in particular cardboard production.

Młyn papierniczy w Niederzwönitz wzmiankowano po raz pierwszy w księgach rachunkowych miasta Zwönitz z 1568 r. W tamtym czasie w zachodnich Rudawach była to jedna z wielu tego typu manufaktur, które nie zachowały się do czasów współczesnych. Wiele z nich funkcjonowało w ścisłym powiązaniu z działalnością górniczą w okresie tak zwanej górniczej gorączki.

Historyczne znaki wodne z Niederzwönitz i Zwönitz – lew rodu Schönbergów oraz młot i dłuto – oddają znaczenie górnictwa dla rozwoju lokalnych młynów papierniczych w XVI w. W latach 1660–1751 miasto Niederzwönitz wraz z młynem papierniczym, było własnością rodu Schönbergów. To właśnie znaki wodne z epoki Gottfrieda Deckera, ostatniego dzierżawcy młyna z czasów Schönbergów, znajdują się na dokumentach muzycznych zachowanych w archiwum berlińskiej akademii śpiewaczej.

Pomiędzy 1840 a 1868 r., na drodze licznych przekształceń młyn papierniczy przeobraził się w manufakturę tektury. W drugiej połowie XIX w. przeszła ona na własność rodziny Wintermanów. Aż do 1973 wytwarzano tu tekturę zgodnie z przedindustrialną technologią. W 1953 r. młyn zyskał statut pomnika techniki. Po przejściu na emeryturę, ostatni właściciel manufaktury sprzedał ją miastu Zwönitz, które wkrótce utworzyło tu muzeum – Technisches Museum Papiermühle Niederzwönitz.

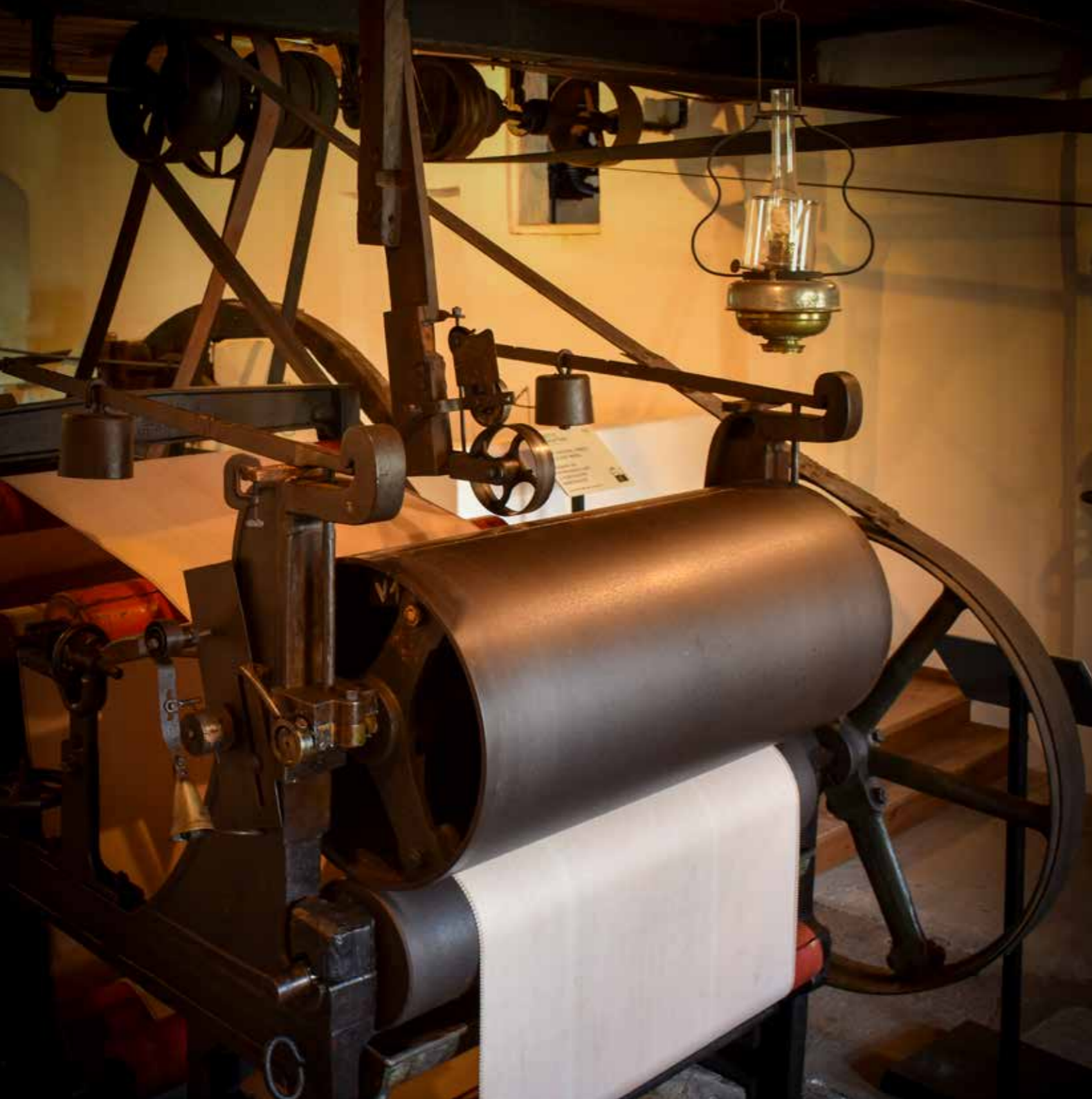
Od 1984 r. muzeum prezentuje czterechsetletnią historię tradycyjnego piernictwa oraz wyrobu tektury. We wnętrzach młyna papierniczego zachowała się wciąż funkcjonująca, częściowo napędzana energią wodną linia produkcyjna do wytwarzania tektury oraz elementy wyposażenia używane w tradycyjnym procesie ręcznego czerpania papieru, którego historia na obszarze gór Rudaw sięga XVI w. Układ przestrzenny budynku obejmuje zrekonstruowane wnętrza mieszkalne rodziny papierników z lat trzydziestych XX w.

Rzut oraz układ przestrzenny starszego, północnego skrzydła młyna, odzwierciedlają typ architektoniczny charakterystyczny dla siedemnastowiecznych niemieckich pierni. Z kolei skrzydło południowe posiada cechy typowe dla wczesnej fazy produkcji papieru i tektury w epoce przemysłowej.



**PAPIERMÜHLE
NIEDERZWÖNITZ**
TECHNISCHES MUSEUM





**PAPIERMÜHLE
NIEDERZWÖNITZ**
TECHNISCHES MUSEUM





Pescia



Le Carte paper mill is located in Pescia, Tuscany, in the area known as „Svizzera Pesciatina”. Over the centuries, this area has developed a flourishing manufacturing system characterized by water-powered paper mills, which until the mid-20th century was one of the largest paper production centers in the entire Italian territory.

Some records of the first active paper mill in the area date back to 1481. The real development of this industry began in the second half of the 18th century and continued throughout the 19th century.

The paper mill of Le Carte was built in 1725, with a first renovation in 1737 and subsequent modifications and extensions over the centuries to better adapt the spaces to the paper production cycle. The mill changed hands several times until 1860, when it was purchased by the Magnani family, who, thanks to their great expertise and entrepreneurial skills, were able to develop a great increase in production and gradually establish Magnani paper on the national and international markets, ensuring the supply of paper to numerous foreign countries, both for documents and for checks and paper money. Another line of production was that of graphic and artistic papers, which included the production of paper with watermarks of Napoleon and Marie Louise of Austria, as well as paper for many famous artists such as De Chirico, Picasso, D’Annunzio, Ungaretti and many others. In fact, the mill specialized in the production of watermarked handmade paper.

The mill was officially closed in 1992. Today the complex houses the Pescia Paper Museum, a museum of regional importance that is part of the National Museum System, and one of the most important archives in Italy – the Magnani Historical Archive which contains 700 meters of documents.

The Museum also has about 7 thousand items in its collections, namely watermarked paper forms, watermarked waxes, watermarked cloths, punches and stamps. The project of cataloguing the collections has been underway since 2008 and is the first of its kind in Italy.

The building ensures functional continuity between the container and its contents, preserving all the machinery necessary for the entire handmade papermaking process, which has become an integral part of the museum’s current itinerary.

Młyn papierniczy Le Carte znajduje się w mieście Pescia w Toskanii, na obszarze nazywanym Szwajcarią Pesciańską. Na przestrzeni wieków rozwinął się w tym regionie system kwitnących manufaktur, którego znakiem rozpoznawczym były papiernie zasilane energią wodną. Aż do połowy XX w. znajdował się tu jeden z największych ośrodków papiernictwa we Włoszech.

Pierwsze wzmianki o istniejących w okolicy młynach papierniczych pochodzą z 1481 r. Jednak okres największego rozwoju papiernictwa przypadł na drugą połowę XVIII w. oraz na XIX w.

Papiernia Le Carte powstała w 1725 r., a następnie w 1737 r. poddano ją renowacji i dalszej przebudowie oraz rozbudowie, mającej na celu przystosowanie jej przestrzeni do wymagań cyklu wytwarzania papieru ręcznie czerpanego. Młyn wielokrotnie zmieniał właścicieli aż do 1860 r., kiedy został zakupiony przez ród Magnani. To właśnie dzięki jego znanstwu oraz przedsiębiorczości papiernia przekształciła się w wielkie przedsiębiorstwo o ustalonej na krajowym i międzynarodowym rynku renomie oraz eksportujące za granicę papier dokumentowy, czekowy i banknotowy. Kolejna linia produkcyjna została uruchomiona w celu wytwarzania papieru artystycznego, w tym papieru ręcznie czerpanego ze znakami wodnymi Napoleona i Marii Luizy Austriaczki oraz papieru przeznaczonego dla sławnych artystów, takich jak De Chirico, Picasso, D’Annunzio, Ungaretti i innych. Papiernia wyspecjalizowała się zwłaszcza w wytwarzaniu papieru ręcznie czerpanego ze znakami wodnymi.

Młyn papierniczy oficjalnie zamknięto w 1992 r. Dziś zespół dawnej papierni stanowi siedzibę Muzeum Papieru, ważnej w regionie instytucji, będącej częścią Narodowego Systemu Muzeów. Znajduje się tu również jedno z najważniejszych włoskich archiwów – Archiwum Historyczne Rodu Magnani, zawierające 700 mb. archiwaliów.

Muzeum posiada w swoich zbiorach około 7 tys. eksponatów. Są to głównie formy do czerpania papieru ze znakami wodnymi, odlewy woskowe ze znakami wodnymi, tkaniny ze znakami wodnymi, stemple i pieczęcie. Od 2008 r. realizowany jest projekt skatalogowania kolekcji, będący pierwszym tego typu przedsięwzięciem we Włoszech.

W budynku papierni kontynuowana jest tradycja wytwarzania papieru ręcznie czerpanego, na co pozwalają zachowane oryginalne elementy wyposażenia. Obecnie czerpanie papieru stanowi integralny element trasy zwiedzania muzeum.

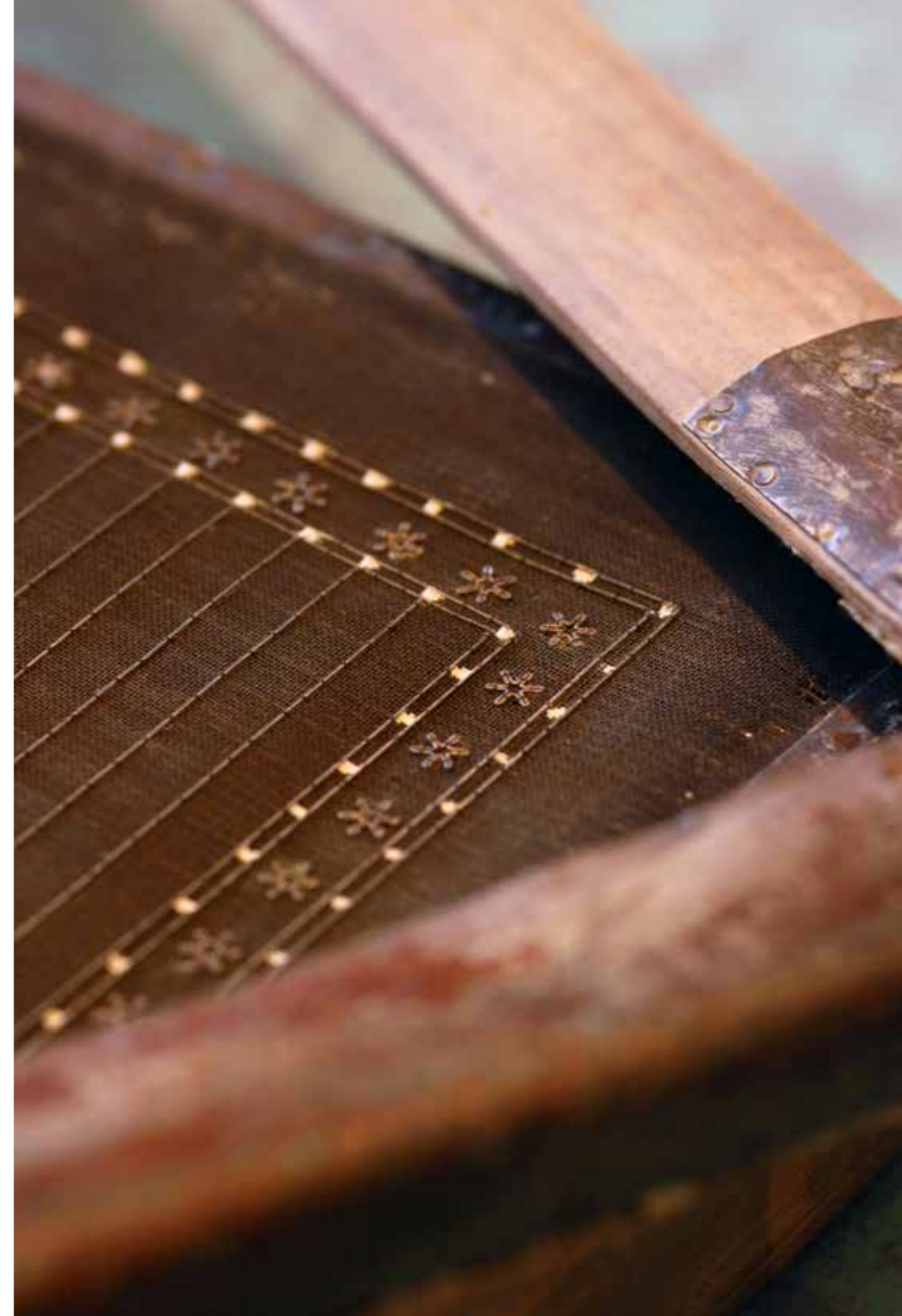


MUSEO
della
CARTA
PESCIA





MUSEO
della
CARTA
PESCIA





Velké Losiny



Velké Losiny (formerly Losín, Gross Ullersdorf in German), lying to the north of Šumperk in the picturesque valley of the Desná and Losinka Rivers is the place known for its centuries-old spa tradition, rich history and many cultural monuments.

In the 1570s Velké Losiny became the seat of the ancient Moravian family – the Lords of Žerotín. The paper mill was established by Jan the Younger of Žerotín in the mid-1590's, at the place of the old grain mill. The existence of the paper mill was manifested for the very first time, by its oldest watermark on a market contract from 1596. This filigree took shape of the Žerotín family coat of arms – a lion with a crown on its head, standing on three hills.

The mill entered a period of economic prosperity for the first time since its foundation at the end of the 18th century, under the management of the Werner family. The main building of the mill took on its present classicist appearance with a typical mansard roof in 1823.

In 1855 Anton Schmidt, a textile entrepreneur, took over the management of the paper mill and his family owned the business for the next 90 years.

In the 1920s and 1930s the quality and beauty of genuine handmade paper in a number of fields of visual arts, book arts and artistic work were rediscovered. Graphic and watercolour cardboard made in Velké Losiny was highly appreciated also by well-known painter and graphic artist Max Švabinský.

After 1945 the quality of products and human skill, helped the new Czech workers to overcome the last production crisis caused by the departure of experienced German experts.

In the 1970s the paper mill was listed in State list of real estate cultural and technical memories and in 1987 the specialised Museum of Paper was opened. The combination of classic manufactory production with the museum gives the paper mill in Velké Losiny an attractive form of a „living museum”. In 2001 it was declared a national cultural heritage by the Czech state.

After more than four centuries of uninterrupted existence, the Handmade paper mill in Velké Losiny represents a unique cultural heritage of unusual technical and historic value, being a clear proof of past importance and development of old paper trade.

Położone na północ od Szumperku, w malowniczej dolinie rzek Desná i Losinka, Velké Losiny (dawniej Losín, niem. Gross Ullersdorf), to miejscowość o wielowiekowych tradycjach uzdrowiskowych, bogatej historii i licznych zabytkach kultury.

Od połowy lat 70. XVI w. miejscowość pełniła funkcję siedziby starego morawskiego rodu – Panów z Žerotína. Miejscowy młyn papierniczy został wzniesiony przez Jana Młodszeo z Žerotína w połowie lat 90. XVI w., w miejscu dawnego młyna zbożowego. Najstarszym świadectwem istnienia papierni jest znak wodny na rękopisie umowy handowej z 1596 r. Filigran ten przybrał postać herbu rodu Žerotín – lwa w koronie stojącego na trzech wzgórzach.

Po raz pierwszy od swojego powstania papiernia wkroczyła w epokę finansowej prosperity pod koniec XVIII w., gdy zarządzała nią rodzina Wernerów. W 1823 r. główny budynek zespołu papierni zyskał swoją obecną, klasycystyczną formę z dachem mansardowym. W 1855 r. zarząd nad papiernią przejął przedsiębiorca tekstylny Anton Schmidt. Młyn papierniczy pozostawał w rękach jego rodziny przez kolejnych 90 lat.

W latach 20. i 30. XX w. ponownie odkryto jakość i piękno tradycyjnego papieru ręcznie czerpanego dla potrzeb sztuk plastycznych i intrologatorstwa. Wyroby papierni w Velkych Losinach były wysoko cenione między innymi przez uznanego malarza i grafika Maxa Švabinský'ego.

Po 1945 r. jakość miejscowych wyrobów papierniczych, w połączeniu z indywidualnymi umiejętnościami, pomogły nowym czeskim rzemieślnikom w przewycięzeniu widma kolejnego kryzysu, spowodowanego odpływem doświadczonych niemieckich ekspertów.

W latach 70. XX w. papiernia została wpisana na krajową listę pomników kultury i techniki, a w 1987 r. otwarto w niej specjalistyczne Muzeum Papieru. Dzięki połączeniu wyrobu papieru ręcznie czerpanego tradycyjną metodą z funkcją muzealniczą, papiernia w Velkych Losinach zyskała atrakcyjną formę „żywego muzeum”. W 2001 r. została ona uznana przez państwo czeskie za narodowy pomnik kultury.

Po ponad czterech wiekach nieprzerwanego istnienia, młyn papierniczy w Velkych Losinach stanowi przykład unikatowego dziedzictwa kulturowego o wyjątkowej wartości technicznej i historycznej, stanowiąc dowód znaczenia tradycyjnego papiernictwa oraz świadectwo jego rozwoju.



AD · 1596



RUČNÍ PAPIRNA
VELKÉ LOSINY





AD · 1596



RUČNÍ PAPIRNA
VELKÉ LOSINY



Europejskie młyny papiernicze z epoki ręcznego wyrobu papieru
międzynarodowy projekt zgłoszenia na listę światowego dziedzictwa UNESCO najcenniejszych europejskich papierni

European Paper Mills from the Era of Hand-made Paper
international project aimed at inscribing the most valuable European paper mills
on the UNESCO World Heritage List

OPRACOWANIE WYDANIA | PREPARATION OF THE EDITION

Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju

WE WSPÓŁPRACY Z | IN COOPERATION WITH

Museo della Carta di Pescia

Museu Molí Paperer de Capellades

Museum Papiermühle Homburg

Ruční papírna Velké Losiny a.s.

Technisches Museum Papiermühle Niederzwönitz

TEKSTY | TEXTS

dr Emilia Dziewiecka, dr hab. Maciej Szymczyk

muzea uczestniczące w projekcie | museums participating in the project

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD | GRAPHIC DESIGN AND LAYOUT

Krzysztof Jankowski

ZDJĘCIA | PHOTOS

z archiwów muzeów uczestniczących w projekcie

from the archives of the museums participating in the project

ILUSTRACJA NA OKŁADCE | COVER ILLUSTRATION

Ręczny wyrób papieru | Hand-made papermaking

J. de La Lande, Art de faire le papier, Paris 1761

ze zbiorów Muzeum Papiernictwa | from the collection of the Museum of Papermaking

WYDAWCA | PUBLISHER



Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju



DOLNY
ŚLĄSK

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

Duszniki-Zdrój 2025

ISBN 978-83-60990-83-4